

ΚΑΝΑΛΙ ΠΕΛΛΑΣ (ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΙΕΡΟΥ ΔΑΡΡΩΝΑ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περιοχή Κανάλι Πέλλας βρίσκεται νοτιοδυτικά του αρχαιολογικού χώρου (Φωτ. 3). Χάρη στις ανασκαφικές έρευνες έχουν έρθει στο φως κτιριακά συγκροτήματα (κυκλικό κτίριο, ιερό, εστιατόριο), τα οποία είχαν λατρευτικό χαρακτήρα. Πρόκειται για τα παλαιότερα χρονολογικά ευρήματα της Πέλλας, τα οποία μπορούν να συσχετιστούν με την πρώτη φάση της πόλης ως μακεδονικής πρωτεύουσας.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Το 1964 και το 1965 διενεργήθηκε η πρώτη ανασκαφική έρευνα από τον Χαράλαμπο Μακαρόνα, Έφορο Αρχαιοτήτων, η οποία έφερε στο φως κυκλικό χώρο με ψηφιδωτό δάπεδο. Η ανασκαφή παραγματοποιήθηκε λόγω της διάνοιξης μεγάλου αρδευτικού καναλιού. Ακολούθως το 1984 έως το 1991 ξεκίνησε η ανασκαφή από την τότε Έφορο Αρχαιοτήτων Μαρία Σιγανίδου με ειδικά κονδύλια που χορηγούνταν δια της Αρχαιολογικής Εταιρείας.

ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Στο νοτιοδυτικό τμήμα της αρχαίας πόλης (Φωτ. 4), όπου βρίσκονται τα παλαιότερα οικιστικά λείψανα, έχουν εντοπισθεί κτίρια σε τέσσερα οικοδομικά τετράγωνα, τα οποία σχετίζονται με το ιερό του Δάρρωνα. Ειδικότερα στο βορειοδυτικό τετράγωνο βρέθηκε μικρός λατρευτικός δίχωρος οίκος και στο νότιο δυτικό τετράγωνο ανασκάφηκε ένα μεγάλο κυκλικό στωϊκό κτίριο με τρεις μικρότερους κυκλικούς θολωτούς χώρους στην περιφέρεια, οι οποίοι είχαν ψηφιδωτά δάπεδα. Σύμφωνα με τους ανασκαφείς στους χώρους αυτούς ασκείτο η λατρεία του θεού. Στο νοτιοανατολικό τετράγωνο εντοπίστηκε μεγάλο κτιριακό συγκρότημα, το οποίο αποτελείται από αίθουσες παροχής γευμάτων με ψηφιδωτά δάπεδα, μεγάλους υπαίθριους στωϊκούς χώρους και δεξαμενές. Ο χώρος έχει ταυτισθεί με εστιατόριο, που εξυπηρετούσε τους πιστούς τις ημέρες της γιορτής. Σε όλα τα συγκροτήματα αναγνωρίζονται χώροι εργαστηρίων, στοιχείο, που επιβεβαιώνει σύμφωνα με την κ. Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη την κατασκευή και την διάθεση αντικειμένων μέσα στα συγκροτήματα.

Χάρη σε μια αναθηματική επιγραφή, που βρέθηκε στο βορειοδυτικό τετράγωνο πιστοποιείται στο χώρο η λατρεία του θεραπευτή θεού Δάρρωνα, γνωστή από μαρτυρία του Ησύχιου (Ησυχ. λ. *Δάρρων*). Η επιγραφή χρονολογείται στο πρώτο μισό του 2^{ου} αι. π.Χ. και αποτελεί σημαντικό επιγραφικό τεκμήριο. Είναι φανερό ότι η ανεύρεση της επιγραφής, αλλά και τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του κτιρίου, όπως οι υπαίθριοι χώροι, οι στοές, οι εγκαταστάσεις παροχής και διατήρησης νερού, συνηγορούν στην ταύτισή του με ιερό μιας θεότητας με θεραπευτικό χαρακτήρα. Συγχρόνως πρέπει να αναφερθεί ότι η ανεύρεση ειδωλίων και άλλων θεοτήτων, όπως του Ηρακλέους και του Διονύσου, στο ίδιο συγκρότημα, αλλά και στα γειτονικά, θεωρείται από τους ανασκαφείς ενδεικτική μιας παράλληλης λατρείας, όπως συμβαίνει και σε άλλα ιερά της μακεδονικής πρωτεύουσας.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στα ψηφιδωτά δάπεδα (Φωτ. 1-2) των κτιρίων, τα οποία είναι προϊόντα τοπικού εργαστηρίου και χρονολογούνται στο πρώτο τέταρτο του 3^{ου} αι. π.Χ. Πιο συγκεκριμένα το δάπεδο ενός χώρου του

κυκλικού κτιρίου, το οποίο έχει συσχετισθεί με την λατρεία του θεού διασκοσμείται με πλούσια φυτικά στοιχεία και την παράσταση γρύπα και πάνθηρα, που επιτίθεται σε ελάφι μπροστά στην είσοδο του χώρου. Επίσης ανάλογη διακόσμηση έχει το δάπεδο μίας αίθουσας παροχής γευμάτων, που ταυτίζεται με εστιατόριο. Η τεχνική αρτιότητα, που παρουσιάζουν τα ψηφιδωτά αποδεικνύουν την ύπαρξη οργανωμένων εργαστηρίων ψηφιδωτών στη μακεδονική πρωτεύουσα.

Πολύ σημαντικό είναι και το εύρημα ενός «θησαυρού», το οποίο ήρθε στο φως το 1996 από την αρχαιολογική σκαπάνη. Το εύρημα χρονολογείται στις αρχές του 1^{ου} αι. π.Χ. και περιείχε: 7 αθηναϊκά τετράδραχμα, 2 δραχμές Αλεξάνδρου Γ', ένα ζευγάρι χρυσά σκουλαρίκια και δύο χρυσά δακτυλίδια. Το ένα εκ των οποίων φέρει παράσταση της Μητέρας των θεών (βλ. *Σχετικό λήμμα*).

ΣΥΝΟΨΗ

Νοτιοδυτικά της Πέλλας βρίσκεται η περιοχή του Καναλιού, όπου χάρη στις ανασκαφές έχουν έρθει στο φως κτιριακά συγκροτήματα, τα οποία σχετίζονται με μία λατρεία τοπικής θεότητας θεραπευτικού χαρακτήρα, τη λατρεία του θεραπευτή θεού Δάρρωνα, γνωστή από μαρτυρία του Ησύχιου. Πρόκειται για τα παλαιότερα ευρήματα της Πέλλας, τα οποία μπορούν να συσχετιστούν με την πρώτη φάση της πόλης ως μακεδονικής πρωτεύουσας. Το συγκρότημα αυτό καταστράφηκε τον 1^ο αι. π.Χ. από σεισμό, που έπληξε την πόλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχαιολογική Έρευνα και Ιστορική Τοπογραφία

- Χ. Ι. Μακαρόνας, Ανασκαφαί Πέλλης, *ΑΔ* 19, 1964 (1966), Β2, Χρον., 334–344.
- Χ. Ι. Μακαρόνας, Ανασκαφαί Πέλλης, *ΑΔ* 20, 1965 (1967), Β2, Χρον., 414–421.
- Th. Hadzisteliou-Price, An enigma in Pella: The Tholos and Herakles Phylakos, *AJA* 77 (1973), 66–71.
- Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, Ένα νέο ψηφιδωτό δάπεδο της Πέλλας, σε: *ΑΜΗΤΟΣ. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικο* (Θεσσαλονίκη 1987), 455 – 469, πίν. 93 – 94.
- Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, Ανασκαφική έρευνα στην περιοχή του καναλιού της Πέλλας, *ΑΕΜΘ* 1, 1987 (1988), 137 – 145.
- Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, Ανασκαφική έρευνα στην περιοχή του καναλιού της Πέλλας κατά την περίοδο 1988–1991, *ΑΕΜΘ* 5, 1991 (1994), 83–96.
- Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, Ένα νέο κτιριακό συγκρότημα στην περιοχή του Καναλιού της Πέλλας, *ΑΕΜΘ* 9, 1995 (1998), 104–116.
- Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, Κτιριακά συγκροτήματα στην περιοχή του καναλιού της Πέλλας, *ΑΕΜΘ* 10Α, 1996 (1997), 93–104.
- Μ. Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, Θησαυρός από την περιοχή του Καναλιού της Πέλλας, σε: *ΜΥΡΤΟΣ. Μνήμη Ιουλίας Βοκοτοπούλου* (Θεσσαλονίκη 2000), 377–391.

Έρευνες Αρχαιολογικής Εταιρείας

Μ. Σιγανίδου, Ανασκαφές Πέλλας, *ΠΑΕ* 1984 Α, 92–94.
Έργον 1984, 39, εικ. 47 – 49.

Έργον 1986, 77 – 78. (χωρίς φωτό)

Έργον 1987, 68 – 69, εικ. 69 – 70.

Έργον 1988, 85. (χωρίς φωτό)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Φωτ. 1: Κανάλι. Ψηφιδωτό δάπεδο με φυτική διακόσμηση (ΠΑΕ 1984 Α, πίν. 88–89 & *Έργον* 1984, εικ. 47–49).

Φωτ. 2: Κανάλι. Κατώφλι του δωματίου με το ψηφιδωτό δάπεδο (ΠΑΕ 1984 Α, πίν. 91).

Φωτ. 3: Άποψη από ΒΑ των κτιριακών εγκαταστάσεων δυτικά του μεγάλου κυκλικού κτιρίου (*Έργον* 1987, εικ. 69).

Φωτ. 4: Μνημειακός δρόμος δυτικά του κτιριακού συγκροτήματος (*Έργον* 1987, εικ. 70).

Ευαγγελία Γεωργίου